

SERPENTINITY RYCHLEBSKÝCH HOR A STAROMĚSTSKÉ VRCHOVINY JAKO ZDROJ HRUBÉ A UŠLECHTILÉ KAMENICKÉ VÝROBY

Cílem realizovaného projektu bylo komplexní přehodnocení veškerých výskytů serpentinitů v Rychlebských horách a Staroměstské vrchovině, tj. od Bílé Vody (na státní hranici České republiky s Polskem) až k Bušínu (jižně od Rudy nad Moravou).

Prioritou záměru byl výběr lokalit vhodných pro zahájení případné těžby s tím, že byl posuzován a kladen důraz na předpokládaný střet zájmů a jednání s vlastníky pozemků (s příp. výskytem ložisek). Jedním ze sledovaných záměrů byla snaha vyvolat zájem případných těžařů, nejlépe majitelů pozemků, o využití této horniny ke komerčním účelům na základě diskuze s nimi a vzorové kolekce možných výrobků z dané lokality.

Z celkového počtu 31 lokalit, z nichž byly odebrány vzorky, byly po roce 1945 těženy tři /Skorošice-Petrovice-Dvorce, Petrovice (Skorošice) a Horní Skorošice – Petrův Dvůr/, a blíže průzkumně zkoumáno šest (tři ložiska uvedená výše a dále ložisko Chrastice, Raškov a Ruda nad Moravou (čerpáno ze SURIS ČGS Geofondu Praha).

V současné době neprobíhá těžba na žádném ložisku. Dvě z ložisek byla pro těžbu zablokována zákonem č. 114/1990 Sb., o ochraně přírody, v platném znění - Přírodní památkou Chrastický hadec, na kú Chrastice, a Přírodní rezervací Na hadci, v kú Raškov.

Obrázek č. 1 – Výběr ze souboru vzorků hadců z Rychlebských hor a Staroměstské vrchoviny

Každá z lokalit byla ověřena v terénu (zpravidla za účasti Doc. Dr. J. Skácela, CSc.) a posuzována se zřetelem na záměr projektu. Pokud možno bylo maximálně využito literárních dat. Byly prohlédnuty vzorky z dřívějších sběrů v Moravském zemském muzeu v Brně (laskavostí Dr. J. Campírka, PhD.), Geologického pavilonu F. Pošepného v Ostravě, Slezského muzea v Opavě a oblastních muzeí ve Starém Městě pod Sněžníkem a Králíkách. Bylo také prohlédnuto a posouzeno několik soukromých sbírek. Navštíveny byly i kostely a hřbitovy v oblasti a posléze i dvě lokality v Polsku – Zabkowice a Zloty Stok.

Vodítkem pro vyhledávání zvláště menších lokalit a výskytů byly často potoky, zářezy lesních a polních cest a odvaly starých průzkumných a důlních prací.

V Rychlebských horách to byly lokality:

1. Bílá Voda

1.a – Na šachtách (u státní hranice s Polskem) byly v r. 1936 vyhloubeny 2 šachtice (35 a 45 m hluboké) za účelem zjištění pokračování Au-As zrudnění ložiska Černé štoly ze Zlotého Stoku (Kruťa T. 1973). Hadec byl popsán z haldy s mramory a fylity (pozn. na lokalitách č. 1.b a 1.c, uváděných z literatury, nebyly hadce nalezeny).

2. Bílý Potok

Z od obce, v polích. Ve staroměstském pásmu, v pararulách Hraničné, jsou vyvinuty 3 - 4 ostrůvky hadců (počty se podle autorů liší).

3. Javorník – Totenkoppe, 367,6 m n. m.

Severně od Javorníku 3 ostrůvky hadců ve stejné geologické pozici jako lokalita č. 2. Bílý Potok. Na Totenkoppe zachován malý jámový lůmek.

4. Javorník - Horní Fořt

Mezi Jánským vrchem a Račím údolím 3 ostrůvky hadců v úlomcích v orné půdě.

5. Vlčice

SZ od obce, malý stěnový lůmek s pestrou asociací bazik a ultrabazik s hadci.

6. Vlčický potok, oblast mezi Vlčicemi a Vojtovicemi

Lokality 6.a, 6.b, situované jižně od Vlčic, jsou tvořeny protáhlými čočkami hadců na nadložním kontaktu s gabroamfibolity. Hadec jsme našli pouze na lokalitě č. 6.b.

7. Petrovice – Nový Dvorec

Čočka hadce vychází v malém lůmku nad polní cestou.

8. Petrovice

Čočkovité hadcové těleso v amfibolitech je rozděleno údolím potoka na 2 části:
8.a – severní část byla v minulosti těžena lomem Rudných dolů Jeseník;
8.b – jižní část byla v roce 1999 otevřena firmou Hadec CZ a.s., Petrovice.

9. Horní Skorošice – Petrův dvůr

Největší a nejznámější lom v hadci v oblasti, ukončil těžbu v roce 1980. Čočka hadce je vyvinuta na dislokaci mezi blastomylonitovými svory nýznerovské dislokační zóny a amfibolity metaofiolitové zóny staroměstské.

10. Kamenná

V polích malá čočka hadce ve stejné pozici jako lokalita č. 9. Horní Skorošice – Petrův dvůr.

11. kóta Ostrý, 709,7 m n. m., mezi Horními Skorošicemi a Kamennou

Na hřebeni a k severu, v amfibolitech, vyvinuty 4 malé čočkovité polohy hadce ve výchozech.

12. kóta Chlum, 776,2 m n. m., Horní Skorošice

Výchoz hadcového tělesa v amfibolitech cca 300 m SV od vrcholu.

Ve Staroměstské vrchovině to byly:

13. Velké Vrbno – Harbichstein

Cca 1 km JJZ od chaty Paprsek, na kontaktu blastomylonitových svorů nýznerovské zóny a svrchního oddílu velkovrbenské klenby, těleso cca 140 x 100 m.

14. Malé Vrbno – Engelbrechtsbach

Drobná čočka hadce v zalesněné stráni na pravém břehu říčky Telčavy. Na kontaktu metaofiolitové staroměstské zóny a blastomylonitových skorošických svorů.

15. Květná

Východně od obce, v polích, malý ostrůvek hadce v amfibolitech staroměstské metaofiolitové zóny.

16. Staré Město pod Sněžníkem – Juristenstein

Na východním okraji města, na dislokaci západního okraje nýznerovské zóny, těleso cca 80 x 20 m.

17. Staré Město pod Sněžníkem – Hajmrlov

Nepatrný nález úlomků hadců pouze v sutí.

Obrázek č. 4 – Pohled na Staré Město pod Sněžníkem od Habartic

18. Chrastice – železniční zastávka

Čočkovitá poloha hadce v amfibolitech o rozměrech cca 200 x 50 m.

19. Přírodní památka Chrastický hadec, bývalý Chrastický lom, Chrastice

Nejznámější ložisko těžené již od r. 1724 jámovým lomem JV od obce. Hadcové těleso je situováno na hlavním zlomu omezujícím na Z nýznerovské pásmo. Ložisko se rozkládá na ploše cca 4 ha.

20. Chrastice – hájovna Bystřina – sever

U polní cesty, cca 200 m V od lesa. Hadec s eklogitem na tektonickém styku rul jádra orlicko-sněžnické klenby a staroměstského krystalinika pouze v ojedinělých balvanech.

21. Chrastice – hájovna Bystřina – jih

Výchoz hadce na pravém břehu potoka (ve stejné geologické pozici jako lokalita č. 20. Chrastice – hájovna Bystřina – sever), o rozměrech cca 50 x 4 m.

22. Vikantice

Západně od obce, u polní cesty z údolí Krupé do Habartic, suť a výchoz v polích, o rozměrech cca 30 x 20 m.

23. Habartice

Západně od obce uváděny 1 - 2 hadcové čočky o rozměrech cca 0,5 x 0,1 km, na kontaktu blastomylonitových svorů a amfibolitů metaofiolitové zóny.

24. Hanušovice – Žleb

JZ od Habartic dvě malá tělesa hadců (v pozici jako lokalita č. 23. Habartice).

25. Hanušovice - Holba

Hadec zřejmě na tektonickém kontaktu svorů a amfibolitů na svahu. Nalezen pouze v úlomcích v cestě.

26. Přírodní rezervace Na hadci, Raškov

Hadcové těleso SZ od Raškova a V od Laz, na kontaktu amfibolitů a biotitických granátických rul na ploše cca 1,5 x 0,6 km.

27. Hostice

Z od obce protáhlé těleso hadců cca 2,0 x 0,2 km, v nadloží amfibolitů při jejich Z okraji, na styku s dvojslídnyými svorovými rulami.

28. Ruda nad Moravou

SZ od obce, v blízkosti hory Žďár, těleso hadců na ploše cca 1,2 x 0,4 km (v pozici jako lokalita č. 27. Hostice).

29. Bušín

JV od obce, na bušínské dislokaci, výchoz ve stráni na okraji lesa (v pozici jako lokalita č. 27. Hostice).

30. Štědrákova Lhota

Tři malé výskyty hadců Z od Štědrákovy Lhoty, uváděné Zrůstkem V. (1959), jsme nenalezli. Pouze valouny hadců v potoce.

31. Podlesí

Čočku hadce na kontaktu ortorulového komplexu a staroměstského svorového pásma o rozměrech max. 150 x 50 m (Kočandrle J. a kol. 1983) jsme nenalezli.

Lokalitty byly zdokumentovány, nafotografovány a ovzorkovány. Po odběru pokud možno co nejméně zvětralých vzorků v terénu byl brán zejména zřetel na úložné poměry hadců, jejich blokovitost a tektoniku a estetický vzhled horniny. Odebrané reprezentativní vzorky byly vyleštěny pro posouzení ostrosti a souvislosti lesku, pro popis struktury a posouzení celkového estetického vzhledu.

Vzhledem ke stavu odkrytosti byla na třech lokalitách (3. Javorník – Totenkoppe, 18. Chrastice – železniční zastávka a 23. Habartice) změřena blokovitost, která prokázala, že lokalitty nejsou vhodné pro blokovou těžbu.

Po zvážení možných střetů zájmů a diskuzi s vlastníky pozemků byl na třech ložiskách případných zájemců o těžbu proveden geologický průzkum (2. Bílý Potok, 3. Javorník – Totenkoppe a 23. Habartice), a to za pomoci kopných prací – rýh. Dále byly odebrány 3 technologické vzorky (1 vzorek o váze cca 120 kg), které byly zpracovány v akreditované Zkušebně kamene a kameniva, s.r.o., v Hořicích, a posouzeny pro vhodnost k technologickému zpracování pro hrubou a ušlechtilou kamenickou výrobu a drcené kamenivo.

Byl proveden výpočet zásob vyhledaných bilančních zásob.